

Nedskriverens navn: *Ingeborg Volden*

Adresse: *Skrautvål*

Fødselsår: *11-5-1910* Fødested: *Gladheimshagen*

Er det egne opplevelser som skildres? *Nei.* Hvis De gjengir en annens beretning – oppgi da fortellerens navn: *Ole Gladheimshagen*

Adresse: *Skrautvål*

Fødselsår: *7-12-1873* Fødested: *Gladheimshagen*

---

1. Jeg Ole Olsen Gladheimshagen fhv. skomaker født 7-12-1873

2. Jeg skal forsøke å gi noen opplysninger om hvorledes jeg og mine foreldre hadde det som husmenn. Min far: Ole Olsen Gladheimshagen skomaker født 1-11-1849 Min mor: Sigrid Bjørnsdatter født Gladheimsberget 5-7-1848

3. Vi var 8 søsken. Jeg var eldst og hadde 5 søstre og 2 brødre. 3 reiste til Amerika i ung alder, de andre giftet sig og bor rundt om i Valdres. Plassen hette Gladheimshagen, den hørte til Gladheim. Jordveien var 14 ar. Den som ryddet plassen hette Hans Bjørnsen Gladheimshagen omkr. år 1800.

Vi avlet omkring 1500 kg potet. Ca 400 kg bygg. Slikt som grønsaker frukt og bær, fantes ikke. Vi hadde 2 kyr og 7 jeiter. Da måtte vi slå noe i utslåtten. Vi hadde ingen beiterett i husbondens eiendom. Men vi kunne ta ved i hans skog. Vi hadde også lov og fiske og veie i husbondens eiendom.

Husene på plassen hørte husbonden til. Men vedlikeholdet måtte vi jøre selv. Det var et lite fjøs, en låve og et lite stabur. Min far reiste bort og kjøpte et andet bruk i 1898. Jeg overtok da som husmann på samme vilkår til 1909, da fikk jeg kjøpt bruket. Nu har min sønn overtatt og vi har bygt helt nytt hus og kjøpt noe mere jord.

Husmanstua bestod av 2 rum, kjøken og kleve, det var 2 glas i hvert rum. Kjøkenet var ca 4x4 m. Inne var det peis og lenge var det ikke ovn. Jeg kjøpte komfyr, så var det bord, seng og slagbenk, mye av tiden måtte vi sitte på kjøkenet og lage sko, når vi ikke var runt på gårdene med skoarbeid. Kleiven (kammerset) var ca 4x2 m, der var senger og 1 bord.

En tid bodde en annen familie hos os. Den bestod av mann, kone og 2 barn. Sengene var breie, så det lå jerne 4 i hver. Utstyret på kjøkenet var 2-3 gryter og 1 kaffikjel, noen få kopper og traug og fat av tre til å spise i og treskier til å spise med, vi spiste jenne mange av samme fat. Slikt som blomster og bilder fantes ikke.

Maten bestod mest av brim – velling, den bestod av vann, litt surbrim, litt salt og gorft sammalt mel. Så var det vassgraut og melk. Stundom var det kjøtt til middags. En sjelden gang var det kaffe og lams atved.

Når vi var på gården hadde vi kosten. Det var mesten samme kost der når det gjalt arbeidsfolket. Vi måtte kjøpe en del mat hos husbond og ikring på gårdene. Prisene var: 6 kg byggmel kr 0.80. 250 gr smør kr 0.30. Vi greidde os selv økonomisk; men det var mange som måtte ha hjelp av kommun.

Vi hadde arbeidsklær; men sjelden mer en 1 par sko, før vi ble voksne; men vi hadde litt finklær som vi hadde på når vi skul bort, f.eks. i kirken. Karene hadde almindelig jakke til yttertøy og kvinnene sjal, som de la i en 3 kant over skuldrene og knyttet på ryggen. Det hente ofte vi fikk avlagte klær på gården og av andre.

4. Plikta for plassen var 1 uke om våren, 12 dage i høyon, 4 ar skur og 1 ar potetgravst. Daglønnen var kr 8.00 for uken i høyonn. Kr 1.40 for å sjere et ar. Kr 4.00 for aret av potetgravst. Og føde en kalv til sommermål Da fikk vi en mæle korn (ca 20 kg). Arbeidstiden var fra kl. 5 form. og til kl 8 efterm; men med tre timers hvil på dagen. Ingen hestehjelp eller annen hjelp. Min mor var med alt hun rakk med utenom hjemmet. Det stod ingenting i kontrakten om at hun skul arbeide på gården. Barna måtte vere med på gården og oppgjøret var 14 april. Mor spann garn og arbeidet og strikket ellers alt hun greidde for bygdens folk. Far regnet skoarbeidet for sitt yrke. Det var ingen fridagsovning.

5. Far hadde skreven kontrakt; men ikke tinglyst. Han hadde plassen på livstid; men hadde også rett til å si opp. Husbond kunde ikke si opp. For fars vedkomende var oppsigelsen sommermål. Vi hadde betaling for det vi forbedret på plassen.

6. Vi blev ikke buden i gjestebud hos husbonden. Men vi var i begravelser. Husbonden holdt ikke noen slags selskap for husfolkene sine. Ja, det var stor økonomisk og sosial forskjell, det var ikke skikk og bruk at de var om hverandre. Når husmenn døde fikk ikke de pårørende noen hjelp med begravelen. Enken måtte vekk og sørge for sig selv, ingen hjelp på noen vis.

7. Vi gikk 6 år i folkeskolen. Når vi var konfirmert, måtte vi ut og sørge for os selv. Hjemme var det hverken arbeid eller hjelp og få.

8. Vi drev helst med gårdsarbeid. Før vi var konfirmert var vi borte, jenne fra 8 års alderen og gjette småfe, for bøndene, det var ikke alle gårder som hadde husmenn. For gjetingen fikk vi litt klær. Straks etter konfirmasjone, utover var det Kr 1 om sommeren og Kr 0.40 om vinteren pr. dag. Almindelig lang arbeidstid, som før nevnd. Pengene vi tjente brukte vi selv til klær.

10. Vi lå aldrig i fjøset. Vi spiste ved samme bord og samme mat. Bonden var med i alle salgs arbeid. Omkring den tiden jeg fikk kjøpt plassen, fikk de fleste husmenn kjøpt sine plasser oppover bygdene her. Men det gikk lange tider før det vart levelige vilkår for arbeidsfolket.